

جداسازی و شناسایی باکتری های تجزیه کننده فنل و بررسی سینتیک رشد آن ها از خاک های کشاورزی

اطراف پالایشگاه شیراز

مرتضی خانی^{1*}، مهدی زارعی²، سارا استواری¹

¹گروه زیست شناسی، دانشگاه ازاد اسلامی، واحد جهرم، جهرم

²گروه زیست شناسی، دانشگاه ازاد اسلامی، واحد کازرون، کازرون، ایران

Mortezakhani1365@gmail.com

چکیده

مقدمه و هدف: فنل یک ساختار پایه ای دارد که بطور گسترده ای در ترکیبات آلی سنتزی استفاده می شود. این ترکیبات شامل مواد شیمیایی کشاورزی و حشره کش ها می باشد. ترکیبات فنلی سمیت فوق العاده ای برای بیشتر میکروارگانیسم ها، گیاهان، ماهی ها و جانوران دارد. بنابراین حذف آن از محیط ضروری می باشد. فرآیندهای فیزیکوشیمیایی یکی از روش های حذف فنل می باشد که به دلیل پرهزینه بودن و تولید ترکیبات فرعی خطرناک مناسب نمی باشد. بهترین روش برای حذف فنل روش حذف زیستی می باشد که ارزانتر و منجر به حذف کامل آن می شود. هدف از این پژوهش جدا سازی و شناسایی باکتری های تجزیه کننده فنل از بیمارستان مطهری مرودشت و تعیین رشد باکتریهای جدا شده در غلظت های مختلف فنل توسط مطالعه ی جذب نوری آنها می باشد.

روش کار: نمونه برداری از خاک های کشاورزی اطراف پالایشگاه شیراز گرفت. جداسازی باکتری های تجزیه کننده فنل به وسیله ی کشت نمونه ها در محیط پایه ی نمکی نوترین براث و MSM آگار انجام شد. با کشت باکتری های ایزوله در غلظت های 0/5، 0/7، 0/9، 1 و 1/2 گرم برلیتر فنل توانایی رشد باکتری ها ارزیابی گردید. هدف از این پژوهش جدا سازی و شناسایی باکتری های تجزیه کننده فنل از صنایع غذایی پالایشگاه شیراز و بررسی مقاومت آنتی بیوتیکی آن ها می باشد.

یافته ها: مهمترین باکتری های تجزیه کننده ی فنل جدا شده از خاک های کشاورزی اطراف پالایشگاه شیراز سودوموناس، اشرشیا کلی، استافیلوکوکوس، انتروکوک و اسیتوباکتر بودند. همه ی باکتری های جدا شده قدرت تجزیه ی بالایی در حذف فنل از خود نشان دادند. به طوری که سودوموناس و اشرشیا کلی قادر به تجزیه ی 1200 میلی گرم بر لیتر فنل به میزان 100٪ و 94٪ در مدت یک هفته را داشتند.

نتیجه گیری: یافته های این پژوهش نشان می دهد، باکتری های سودوموناس و اشرشیاکلیبه ترتیب 100 درصد و 87 درصد فنل را در مدت یک روز تجزیه می کنند.

واژگان کلیدی: فنل، تجزیه ی زیستی، سودوموناس، اشرشیا کلی، پالایشگاه شیراز،

مقدمه:

آب مایه حیات و در سطح زمین به وفور یافت می شود. ۹۷٪ از این آب‌ها در دریاها و اقیانوس‌ها متمرکز هستند و حدود ۲٪ نیز به صورت یخ و یخچال‌ها در مناطق قطبی تجمع یافته‌است. از یک درصد آب باقی‌مانده نیز بخش زیادی در اعماق زمین بوده و استخراج آن مشکل و از دسترس انسان خارج می باشد. با توجه به افزایش روز افزون جمعیت، توسعه صنایع و افزایش آلودگی منابع آب شیرین تصفیه آب فاضلاب به منظور استفاده مجدد آن امری ضروری به نظر می رسد.

تولید فنل از سال 1860 آغاز شد و تا پایان قرن 19 در علوم صنعتی مختلف کاربردهای زیادی پیدا کرد. فنل در سنتز رنگ‌ها، آسپرین و به طور فراوان در مواد منفجره استفاده می شود. این ترکیب آلی می تواند با آلدهید(به عنوان مثال متانول) فشرده شود و ترکیبات صمغی را بسازد. تولید صمغ از فنل یک فرآیندی است که تا به امروز از آن استفاده می شود. فنل متانول(فرمالدهید)صمغ‌های هستند که پایه پلاستیک‌های قدیمی را می سازد. این صمغ‌ها ارزان تر و در پلاستیک‌های مقاوم به حرارت مثل ملامین و تجهیزات برقی استفاده می شود. این صمغ‌ها بطور وسیعی به عنوان عوامل چسبنده در کارخانه‌های تولید چوب و تخته‌های چند لا استفاده می شود. فنل بطور گسترده‌ای به عنوان یاور در درمان موضعی تومورهای استخوان استفاده می شود. کارآمدترین روش محافظتی بعد از شستشوی با فنل به عنوان یاور شستشوی حفره استخوان با اتانول است. فنل 3% توانایی کشتن سلول‌های سرطانی را در محیط *in vitro* دارد(Verdegaal *et al.*, 2012).

فنل یک ترکیب آروماتیکی است که در فاضلاب تعداد زیادی از صنایع مثل پلایشگاه نفت، پتروشیمی، کارخانه پلاستیک، مواد رنگی، دارویی، تولید صمغ و قطران زغال سنگ وجود دارد(Movahedian *et al.*, 2009). فنل در فاضلاب‌های پتروشیمی، رنگ سازی و در صنایع خمیر و کاغذ وجود دارد. ترکیبات فنلی در غلظت‌های بالاتر از 2 میلی گرم بر لیتر برای ماهی‌ها سمی است(Andrade *et al.*, 2006). در کارخانه‌های تولید کننده صمغ‌های فنلی از بیس فنل A، کارپالاکنم، آلکیل فنل استفاده می شود. و در کارخانه‌های رنگ سازی فنل به عنوان یک عامل ضد حشره کش و ضد عفونی کننده به کار می رود. فنل به عنوان یک محافظ در صنعت دارویی و همچنین در ساختن مواد منفجره نیز استفاده می شود. در فرآورده‌های پنبه نسوز، در محافظت از چوب، تولید رزین، پارچه‌ها، عطریات و پلاستیک‌ها نیز کارایی دارد.

فنل و ترکیبات فنلی در فاضلاب مواد نفتی و پالاشگاه نفت وجود دارد و در صنایع دارو سازی، خمیر و کاغذ، زغال سنگ، دباغی و ریخته‌گری نیز به صورت وسیعی استفاده می شود(Marrotet *et al.*, 2005). بنابراین

ترکیبات فنلی به دلیل عوارض متنوعی که دارند باید از فاضلاب صنایع حذف شود. روش های متنوعی برای حذف فنل وجود دارد که به دو صورت فیزیکوشیمیایی و زیستی می باشد. فرآیندهای فیزیکو شیمیایی شامل فرآیند هیبرید، تجزیه کاتالیتیکی، جذب در ماتریکس های مختلف، اکسایش شیمیایی و استخراج در حلال می باشد. مشکلات این روش ها به دلیل پرهزینه بودن و تولید ترکیبات فرعی خطرناک مناسب نمی باشد. بهترین روش برای حذف فنل روش حذف زیستی می باشد که ارزاتر و منجر به حذف کامل آن می شود (Chakraborty et al., 2008)

روش کار:

نمونه برداری:

نمونه برداری با ظروف کاملاً استریل و در طی دو فصل پاییز و زمستان انجام شد. در هر بار نمونه گیری 9 نمونه از تصفیه خانه صنایع غذایی پالایشگاه شیراز جمع آوری شد (از هر ایستگاه 3 بار نمونه برداری شد). نمونه ها کمتر از مدت زمان 2 ساعت و در فلاسک حاوی یخ به آزمایشگاه منتقل گردید.

نمونه برداری و شمارش باکتری ها:

پس از انتقال نمونهها به آزمایشگاه شمارش باکتریها با استفاده از روش (Total viable plate count) صورت گرفت. در این روش از نمونه های خاک به وسیله ی سرم فیزیولوژی رقت 10^{-1} تا 10^{-9} تهیه و در محیط نوترینت آگار حاوی 0/2 گرم برلیتر فنل و نوترینت آگار بدون فنل کشت سطحیداده شد (surface plate). پس از 24-48 ساعت در دمای 30 درجه سانتی گراد گرمخانه گذاری شد. تعداد کلنی ها در محیط کشت حاوی فنل و بدون فنل شمارش شد (Udeani et al., 2009).

جداسازی و شناسایی باکتری های تجزیه کننده ی فنل از پالایشگاه شیراز:

بعد از یک هفته 10 میلی لیتر از این محیط کشت به 90 میلی لیتر محیط جدید فنل برات تلقیح شد و به مدت یک هفته در دمای 30 درجه و با هوادهی قرار داده می شود. و در نهایت با استفاده از لوپ باکتری ها را از محیط فنل برات برداشته به صورت استریک در محیط فنل آگار کشت داده شد. برای شناسایی باکتریهای جدا شده از نمونه های خاک کشاورزی از تست های اولیه ی زیر استفاده شد: رنگ آمیزی گرم، رنگ آمیزی آلبرت،

رشد در شرایط هوازی/ بی هوازی، تولید اسپور، تولید گرانول های متاکروماتیک، رنگ آمیزی کپسول، مورفولوژی، حرکت، اکسیداز و کاتالاز محیط های تشخیصی شامل: TSI، SIM، LD/OD، MacConkey، سیمون سیترات، اوره آز، اکسیداسیون / فرمانتاسیون (O/F)، تولید اسید از گلوکز

بررسی توانایی حذف فنل توسط باکتری ها:

برای بررسی توانایی حذف فنل توسط باکتریها از محیط پایهی نمکی فنل برات با غلظتهای مختلف فنل استفاده میشود. برای هر باکتری 9 لوله در نظر گرفته می شود و غلظت های فنل را از 1/2-0/5 به ترتیب به لولهها اضافه می شود. باکتریها به مدت یک هفته هوادهی منظم در انکوباتور با دمای 30 درجه کشت داده شدند و بعد از یک هفته لولهها مورد بررسی قرار گرفتند (Lafuent and Cowan., 1998).

سنجش حذف فنل توسط باکتری های جدا شده:

جهت ارزیابی حذف فنل توسط باکتری های تجزیه کننده روش گیس به کار رفت. در این روش معرف 2,6-Dichloroquinone-4-Chloramid با فنل واکنش داده و یک ترکیب آبی ایجاد می کند، استفاده می شود. (Rheet *et al.*, 2005; Watanabet *et al.*, 1996; Quintana *et al.*, 1997)

آزمون گیس

محلول معرف گیس شامل 2,6-Dichloroquinon-4-chloromide در یک میلی لیتر اتانول مطلق می باشد. مقدار 5ml از محلول رویی محیط کشت در یک لوله آزمایش ریخته و pH آن با کربنات سدیم 10% به 8 رسانده شد. سپس 25 میکرو لیتر معرف گیس اضافه و مخلوط گردید. محلول حاصل به مدت 25-30 دقیقه در انکوباتور 30 درجه قرار گرفت تا رنگ آبی ظاهر شود. محلول را سانتریفوژ کرده (4000-5000 دور به مدت 10 دقیقه) سپس طول موج آن در 630 نانومتر خوانده شد. و با تطبیق آن با منحنی استاندارد مقدار تقریبی حذف فنل به دست می آید (Rheet *et al.*, 2005; Quintana *et al.*, 1997).

تعیین رشد باکتریهای جدا شده در غلظت های مختلف فنل توسط مطالعهی جذب نوری آنها:

در این روش بهترین سویههای تجزیه کنندهی فنل از بین باکتریهای تجزیه کنندهی فنل با مطالعه جذب نوری آنها جداسازی میشود. روش کار به این صورت است که در ارلن های جداگانه به میزان 20 میلی لیتر

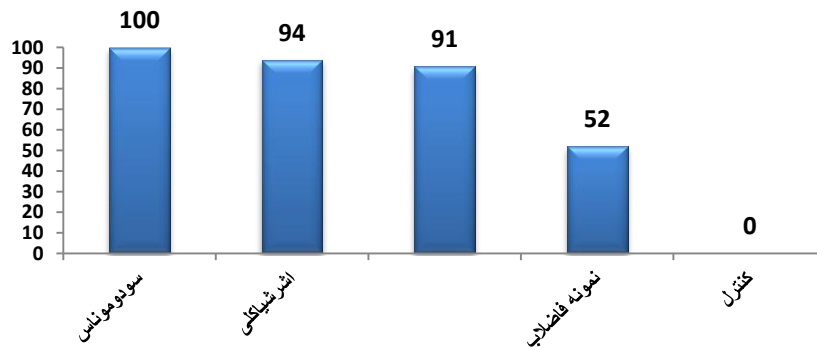
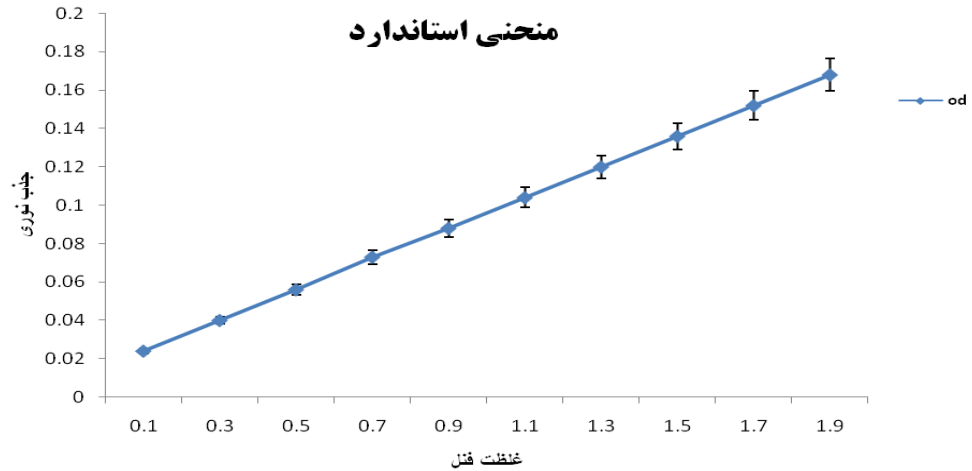
محیط کشت فنل براث (با غلظت های مختلف فنل) ریخته می شود سپس به میزان 5 ml محیط کشت حاوی باکتری به هر کدام اضافه می گردد برای هر باکتری 6 ارلن در نظر گرفته می شود. و در هر ارلن غلظت های 0/5- 1/2 گرم بر لیتر فنل اضافه می شود. برای هر باکتری به صورت یک ارلن شاهد در نظر گرفته شد. در محیط شاهد تنها محیط کشت پایه بدون فنل با سویه ی مشخص وجود دارد. محیط ها به مدت 24 ساعت در دمای 30 درجه انکوبه و سپس جذب آنها در 600 نانومتر خوانده می شود (Kouday and Ruzicka., 2011).

شناسایی باکتریهای تجزیه کنندهی فنل:

باکتری های تجزیه کننده ی فنل از خاک های کشاورزی اطراف پالایشگاه شیراز جداسازی گردید و این باکتری ها عبارتند از: سودوموناس، اشرشیا کلی، استافیلوکوکوس، انتروکوک و اسیتتوباکتر می باشد.

بررسی میزان تجزیه

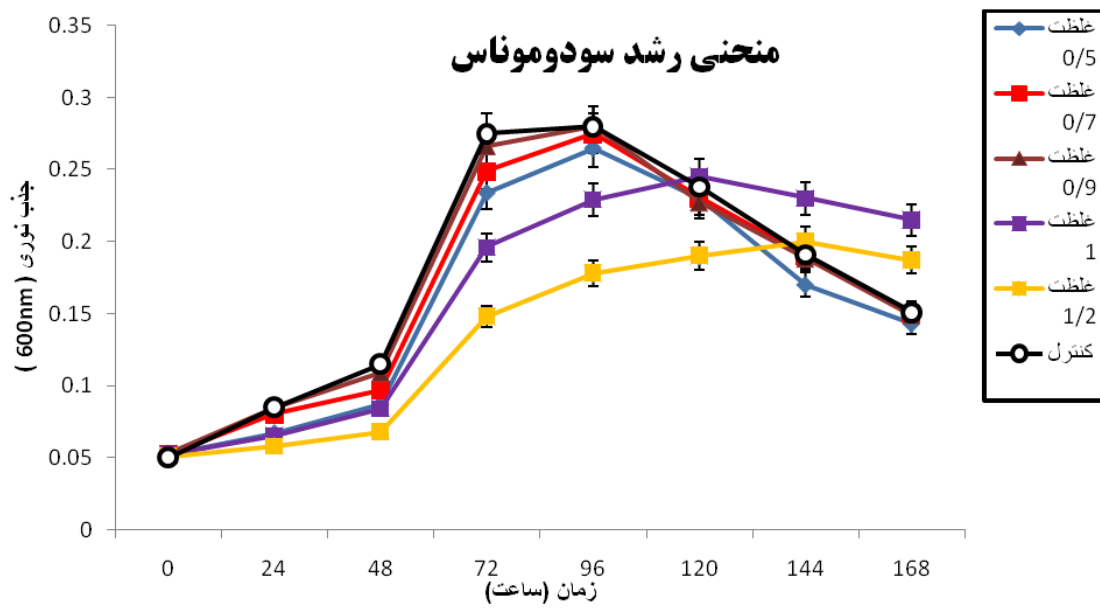
ابتدا نمودار استاندارد فنل رسم شد (شکل 3). و سپس میزان تجزیه فنل توسط سویه های ایزوله شده طی یک هفته مورد بررسی قرار گرفت (شکل 4). با توجه به نمودار بیشترین میزان تجزیه مربوط به سویه سودوموناس می باشد که 100 درصد فنل را تجزیه کرد و بعد از آن بیشترین میزان تجزیه به ترتیب مربوط به باکتری های اشرشیا کلی، استافیلوکوکوس، انتروکوک و اسیتتوباکتر می باشد. تجزیه مخلوط باکتریایی نشان می دهد که باکتری های نسبت به یک دیگر اثر مهاری دارند.

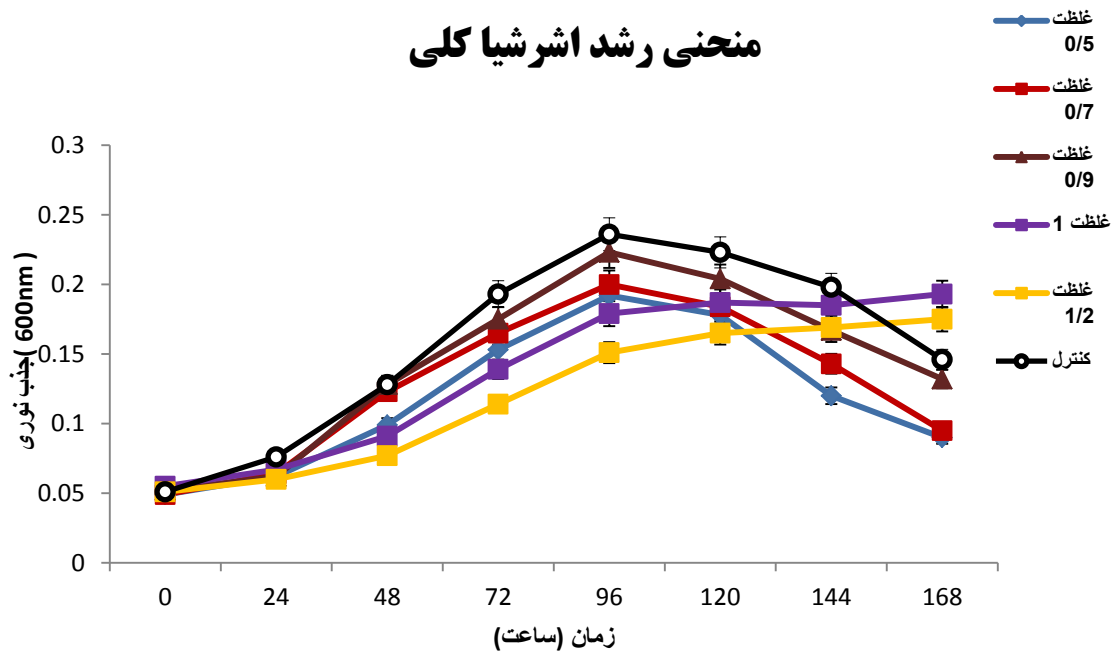
شکل 4 درصد حذف فنل توسط باکتری ها با باکتری ها

بررسی سینتیک رشد:

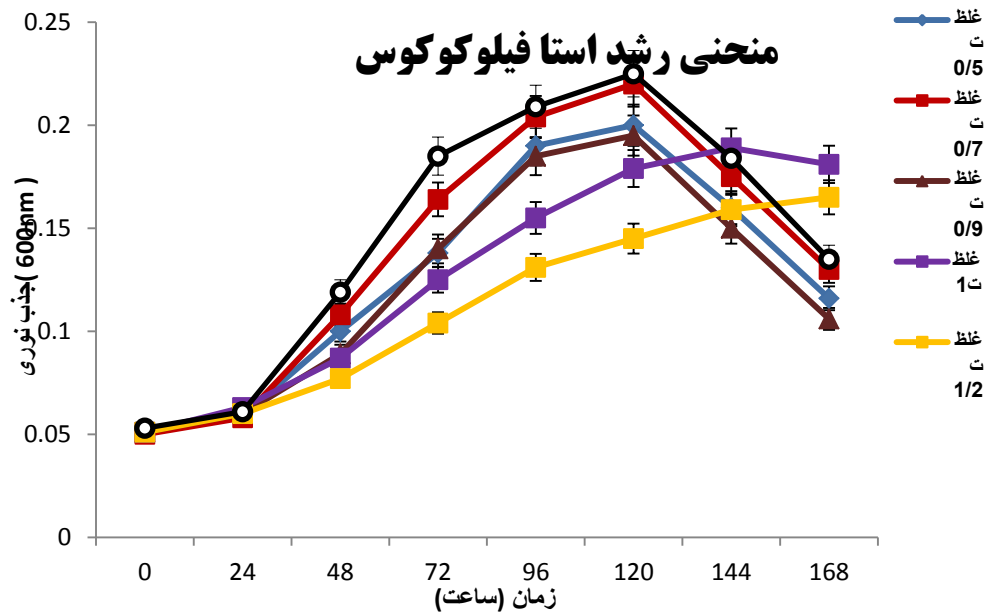
بهترین میزان رشد سودوموناس در غلظت 0/9 گرم بر لیتر فنل، با جذب نوری 0/267 می باشد (شکل 5) و بهترین میزان رشد انترشیاکلی در غلظت 0/9 گرم بر لیتر فنل، با جذب نوری 0/223 می باشد (شکل 6) و بررسی منحنی رشد استافیلوکوکوس بهترین میزان رشد استافیلوکوکوس در غلظت 0/7 گرم بر لیتر فنل، با جذب نوری 0/220 می باشد (شکل 7).

منحنی رشد اشرشیا کلی

منحنی رشد استا فیلوکوکوس

بحث:

Movahedyan و همکاران در سال (2009) باکتری های تجزیه کننده فنل در لجن فعال را با استفاده از تکنیک PCR شناسایی کردند. از 10 ایزوله، 6 ایزوله به عنوان سودوموناس پوتیدا تعیین شد. و بهترین باکتری تجزیه کننده فنل سودوموناس پوتیدا بود که مقدار 500-600 میلی گرم بر لیتر فنل را بعد از 48 ساعت تجزیه کرد. Soudai و Kolachi در سال (2011) باکتری *Rhodococcus erythropolis* SKO-1 را از خاک های آلوده در اطراف پالایشگاه نفت در تهران جدا کردند. این باکتری در مدت 56 ساعت غلظت اولیه 1000mg/l فنل را به میزان تقریبی 99/64٪ تجزیه کرد. و بیشترین تجزیه زیستی فنل را در دمای 30 درجه سانتی گراد بدست آوردند.

VanSchie و Yang در سال (1998) سه میکروارگانیسم احیاء کننده نترات که توانایی حذف فنل را داشتند از رسوبات سه ناحیه مختلف شامل رودخانه شرقی در نیویورک، جنگل نارنجی فلوریدا و جنگل پر باران در کاستاریکا جدا کردند. این سه سویه از طریق آنالیز اسیدهای چرب آن ها شناسایی نشدند اما از طریق آنالیز 16srRNA این سویه های شناسایی شدند و رابطه نزدیکی با اعضای جنس *Azoarcus* داشت. Abed-EL-Halee و همکاران در سال (2002)، 12 باکتری تجزیه کننده فنل به وسیله تکنیک غنی سازی در پلیت فنل آگار جدا کردند و بر اساس 16srRNA آن ها اکثر باکتریها ی جدا شده مربوط به زیر گونه پرتوباکتیریا می باشد. چهار تا از این 10 باکتری رابطه نزدیکی با جنس *Acinetobacter* داشت. و با استفاده از انگشت نگاری مولکولی نیز مشخص شد که این سویه ها از مکان های مختلفی جمع آوری شده است. Ajaz و همکاران در سال (2004) باکتریهای مقاوم به فنل را از اطراف ریزوسفر گیاهان جدا کردند. چهار تا از سویه های جدا شده متعلق به جنس های *Staphylococcus*, *Coynebacterium*, *Bacillus* and *Proteus* بود. و این ها باکتری ها مقاوم به 15mm فنل بودند آن ها از سویه های جدا شده ژن های پلاسمیدی مقاوم به فنل را جدا کردند. و پلاسمید جدا شده را به سویه های فاقد آن وارد و مشاهده کردند این سویه ها به فنل مقاوم هستند.

نتیجه گیری:

نتایج پژوهش نشان می دهد طیف وسیعی از باکتری ها گرم منفی توانایی تجزیه فنل را دارد. و با بررسی تجزیه سویه های ایزوله شده طی یک هفته، میزان توانایی باکتریها در تجزیه فنل مورد بررسی قرار گرفت. و بیشترین میزان تجزیه مربوط به سویه سودوموناس می باشد که 100 درصد فنل را تجزیه کرد و بعد از آن بیشترین میزان تجزیه به ترتیب مربوط به باکتری های اشرشیا کلی (94٪)، استافیلوکوکوس (91٪)، می باشد. نتایج پژوهش حاضر حاکی از آن است، ایزوله های تجزیه کننده ی فنل غالباً در غلظت 900 میلی گرم بر لیتر فنل، به خوبی رشد می کنند. سویه های سودوموناس و اشرشیا کلی در غلظت 900 میلی گرم بر لیتر

رشد فزاینده ی داشته و در غلظت 1200 میلی گرم بر لیتر اثرات سمی فنل باعث کاهش رشد و کاهش تحمل این باکتری ها می شود.

منابع:

- 1- Verdegel S H M, Hartigh J D, Hogendoorn P CW, Brouwers H F G, Taminiou A H M. 2012, Phenol levels during Intralesional curettage And Local Adjuvant Tretment Of Benign And Low Malignant Bone Tuomours. Clinical Sarcoma Reserch, 2: 1-10.
- 2- Movahedian. H., Khorsandi. H., Salehi. R., Nikaeen. m\M, Detection of Phenol Degrading Bacteria and Pseudomonas Putida in Activeted Sludge by Polymerase Chain Reaction, Iran. J. Environ, Healh. Sci. Eng(2009).. 6(2):115-220.
- 3- Andrae L S, Laurindo E A, Deolivira R V, Rocha-Filho R C, Cass Q B. 2006. Development OF A HPLC Method To Follow The Degrading OF Phenol By Electrochemical or Photo Electrochemical Tretment. J. Braz. Chem. SoZ 17: 396-373.
- 4- Marrot.B., Barrios-Martinez. A., Moulin. P.,Roche. N, Biodegradation of High Phenol Phenol Concentration by Activated Sludge in an Immersed Membran Bioreactor, Biochemical EngineeringJournal(2006).. 30:174-183.
- 5- Chakraborty.S.,Bhattacharya.T., Patel. T. N., Tiwar, K. K, Biodegradation of Phenol by Native Microorganisms Isolated from Coke Processing Wastewater, Journal of Environmental Biology(2010)..31:293-296.
- 6- Rozich A F, Colvin R J. 1985. Effects of glucose on phenol biodegradation by heterogeneous populations.Biotechnol. Bioeng, 28:965-971.
- 7- Soudi. M. R., Kolahchi. N, Bioremediation Potential of a Phenol Degrading bacterium Rhodococcuserythropolis SKO_1, Progress in Biological Sciences(2011)..1(1):31-40.
- 8-Yang C F, Lee C M. 2007.Enrichment, Isplation and Characterization OF Phenol-degrading Pseudomonas Resinovorans Strain P-6. International BiodeteriorationAndBiodegradtion 59: 206-210.
- 9-Van Schie.P, M., Yang. L.1998. Isolation and Charachterization of Phenol-Degrading Denitrifying Bacteria, Apple Environ Microbial(1998).. 64(7), 2432-2438.

- 10-Ajaz.M., Noor. N., Rasool. S.A., Khan. S. A. Phenol Resistant Bacteria from Soil: Identification-Characterization and Genetical Studies, Pak. J. bot(2004)., .36(2):415-424
- 11-Andrae L S, Laurindo E A, Deolivira R V, Rocha-Filho R C, Cass Q B. 2006. Development OF A HPLC Method To Follow The Degrading OF Phenol By Electrochemical or Photo Electrochemical Tretment. J. Braz. Chem. SoZ 17: 396-373.
- 12-Abd-el-haleem. D., Moawad. H., Zaki. E. A ., Zaki, Molecular Characterization of Phenpl-Degrading Bacteria Isolated from Different Egyptian Ecosystems., MicrobEcol(2002)., 43:217-224.
- 13- Rozicka A F, Colvin R J. 1985. Effects of glucose on phenol biodegradation by heterogeneous populations.Biotechnol.Bioeng, 28:965-971.
- 14-Khodai L, Bamdad S, Dalazar A, Nazemiyeh H. 2012. Antioxidant, Total Phenol And Flavonoid Contents OF Two *Pedicularis* L Species From EsternAzarbaijan, Iran. BioImpacts, 2: 47-53.